

AURELIA
MARINESCU

CODUL
BUNELOR
MANIERE
ASTĂZI

EDIȚIA A PATRA, ANIVERSARĂ

Desene de
MĂDĂLINA RĂILEANU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Notă asupra ediției a patra, aniversară</i>	5
<i>Cuvânt înainte la ediția a treia</i>	7
<i>Prefață. Cum am scris această carte</i>	11
<i>Argument în favoarea bunelor maniere</i>	19

CAPITOLUL 1

INTRODUCERE ÎN BUNELE MANIERE

Cum au apărut bunele maniere sau despre obiceiuri	25
Puțină istorie	25
Țări și obiceiuri	26
Obiceiuri bune, obiceiuri proaste	27
Ce se înțelege prin bune maniere?	29
Codul onoarei	29
Ce este un gentleman?	30
Bunele maniere și rangul social.	31
Bunele maniere și toleranța	32

CAPITOLUL 2

CUM ARATĂ UN OM MANIERAT

O chestiune de atitudine	33
Să fim exigenți cu noi înșine	33
Câte feluri de bune maniere există?	33
Corpul, însoțitorul nostru fidel	35
Mai mult săpun, mai puțin parfum	35
Când ajungem acasă	36

Somnul	36
Exercițiul fizic	37
Silueta	38
Îngrijirile cosmetice	39
Nu mai suntem foarte tinere...	40
Să îmbătrânim frumos	41
Vârsta și complimentele	42
Ținuta pe stradă și în casă	42
Cum mergem	42
Gesturi legate de ținută	43
Cum ne așezăm	44
Ce facem cu mâinile	45
Râsul	47

CAPITOLUL 3

SALUTUL

Ce înseamnă salutul	48
Reguli de bază	49
Salutul în situații concrete	49
Cum salută domnii	49
Cum salută doamnele	50
Cum evităm un salut	51
Salutul în uniformă	51
Când salutăm primii?	52
Salutul verbal	52
Strângerea mâinii	53
Cine întinde primul mâna?	54
Cum se strânge o mână?	55
Cum procedăm când purtăm mănuși?	56
Alte gesturi legate de salut	56
Sărutatul mâinii	56
Sărutul pe stradă	58

CAPITOLUL 4
PREZENTAREA

Reguli elementare	60
Cine și cui se prezintă	60
Cum decurge prezentarea	61
Tact și tactică în prezentările corecte	62
Mimi, Fifi, Bebe... ..	63
Prezentăm pe toată lumea?	63
După prezentare	64
Familiaritate exagerată	64
Situații speciale: tânăra, dl director, persoana singură, cel care intră	65
„Nu v-am reținut numele“	66
Nu este ușor să începi o conversație... ..	66
Capcane și dificultăți	67
Doctor la spital, ministru la TV	67
Prezentarea rudelor	68
Un exercițiu pentru dumneavoastră	69
Persoane de vârste apropiate	69
Prezentarea când oaspeții stau pe scaune	70
Când putem sta totuși jos?	71
Autoprezentarea	72
Ne spunem titlurile?	73

CAPITOLUL 5
FORMULE DE ADRESARE

Cui ne adresăm	74
Este permis să te adresezi unor necunoscuți?	74
În călătorie	74
Pisălogii	75
Cum ne adresăm	76
Titlurile	76
Numele sau funcția?	77

Cum ne adresăm unei adunări	78
Cum ne adresăm doamnelor?	80
Când și cui putem spune „tu“?	81
Dânsul și el.	82
„Mamă“, „tată“, „domnule Gabriel“	83

CAPITOLUL 6

ARTA CONVERSAȚIEI

ȘI COMPORTAMENTUL ÎN SOCIETATE

Reguli pentru reușita conversației	84
Invităm numai medici?	85
Musafiri de diverse profesii.	85
Subiecte tabu și gafe	86
A ști să ascuți	87
Dialogul surzilor	87
Cine ne sunt interlocutorii?	88
Complimentele	91
Sinceritatea și minciunile convenționale	91
Cum nu trebuie să conversăm.	95
Generalizări, replici laconice.	95
Bârfa	96
Problemele personale.	97
Cum decurge o conversație reușită	97
Despre ce vorbim în societate?	97
Anecdota	98
Cum se întreține și cum se încheie o conversație	99
Greșelile gazdei, greșelile musafirilor	99
Cum ne purtăm când ieșim în lume.	101
Ne descălțăm la ușă când intrăm într-o casă?	101
Gesturile și ținuta în societate.	103
Între dezinvoltură și obraznicie	105
Comunicarea cu ceilalți	106
Musafirul rămas singur	106

Cum ne exprimăm	107
Ticurile verbale	108
Vorbitul în limbi străine	110
Sensul cuvintelor	110
Neologisme recente	112
Grija față de ceilalți	115
Lipsa de tact	115
Rețineți câteva reguli!	116

CAPITOLUL 7

TELEFONUL – FLAGEL, SAU BINEFACERE?

Cum folosim telefonul	117
ABC-ul convorbirii civilizate la telefonul fix	117
Când telefonăm?	121
Alte reguli când folosim telefonul	122
Facilități moderne	123
Robotul telefonului fix	123
Telefonul mobil	124
Camera foto a telefonului mobil	129

CAPITOLUL 8

CORESPONDENȚA

Bunele maniere pe hârtie sau pe ecran	130
De ce ezităm să scriem pe hârtie?	131
Răspundem prompt sau... deloc	131
Respectul față de destinatar	132
Secretul corespondenței	133
Scrisoarea – aspect și mod de redactare	133
Hârtia	133
Grafia	134
Punerea în pagină și formulele obligatorii	135
Plicul	137

Variante scurte: cartea de vizită, cartea poștală, vederea, telegrama	139
Cum nu trebuie să fie o scrisoare	141
Variantele moderne de corespondență	141
Faxul	141
Internet și <i>netiquette</i>	142

CAPITOLUL 9

BUNELE MANIERE LA MASĂ

Invitații la masă	150
Punctualitatea	150
Pregătirea casei pentru musafiri	151
Cum aranjăm masa	152
Cum ne purtăm la masă	160
Ținuta	161
Cum mâncăm	161
O nouă porție	162
Mâncăm tot ce avem în farfurie?	163
Grija pentru gazdă	163
Masa e servită!	164
Ore de masă	164
Feluri de mâncare și băuturile asortate	165
Băuturile	168
Temperatura băuturilor, tipuri de pahare	172
Turnatul băuturilor	174
Mânuirea tacâmurilor	176
În fața bucatelor	178
Cafeaua	180
Situații speciale	181
Cum se mănâncă diverse feluri	182
Tipuri de mese festive	190
Recepția și dineul de gală	190
Oglinda mesei	193
Alte reuniuni	195

CAPITOLUL 10
CUM NE ÎMBRĂCĂM

Omul bine îmbrăcat – reguli de bază	197
Neglijență și îngrijire	198
Cravata	199
Poșeta și pantofii	199
Stil și calitate	200
Alegerea accesoriilor	201
Bijuteriile	201
Ce purtăm în diferite ocazii?	202
Ținuta de fiecare zi	202
Sport, călătorii, plimbări	203
Ocazii speciale	203

CAPITOLUL 11
COMPORTAMENTUL CIVILIZAT
ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Anonimatul și politețea	206
Cum ne purtăm pe stradă	208
Greșeli de nepermis	209
Când mergem însoțiți pe stradă	210
Conversațiile pe stradă	212
Transportul în comun și politețea	213
Urcarea și coborârea	213
Locul pe scaun	214
Relațiile cu ceilalți călători	215
Cum ne comportăm în mașinile mici	218
Taxiuri și mașini oficiale	218
Mașini particulare	218
Conduita și accidente	222
În magazine	225
Cum trebuie să se poarte cumpărătorul?	225
Cum se poartă vânzătorii?	226

La restaurant	228
Alegerea localului	229
Ținuta	229
Intrarea	230
La masă	231
Nota de plată și plecarea	232
Doamne singure la restaurant	233
Situații speciale la restaurant	234
„Serviți“ sau „serviți-vă“?	236
Bacșișul – o problemă delicată	236
Cui dăm? Cât dăm?	238
Teatrul, cinematograful,concertele, expozițiile	240
Ținuta	240
Garderoba și ocuparea locurilor	241
Spectacolul și pauza	243
Aplauze și flori	244
Într-o expoziție	244
La pensiune sau la hotel	245
Ne comportăm în funcție de categoria hotelului?	245
Nemulțumiții	246
Vandalii	247
Gunoii nostri cel de toate zilele	247
„Orașul grădinilor“	248
Exemplul Germaniei	248
Ce depinde de noi	249

CAPITOLUL 12

DE LA PRIMA ÎNTÂLNIRE
PÂNĂ LA NUNTA DE DIAMANT

Formarea cuplului și a căminului	251
Adolescenții și părinții lor	251
Cum se face cunoștință?	252
Curtea și flirtul	254
Uniunea liberă	260

Logodna	261
Căsătoria	262
Avem un copil! Iată o problemă cu adevărat serioasă	263
Părinții – un model	264
Banii și caracterul	268
În familie și în vizită	271
Cum ne botezăm copiii?	273
Traiu în comun și conflictul dintre generații	273
Cheltuielile curente ale casei	274
Mary Poppins sau stăpâna casei	276
Despre conflicte	278
Cum ne purtăm cu personalul de serviciu	279
Nevoia unui ajutor la gospodărie	279
Femeia la curățenie	280

CAPITOLUL 13

COMPORTAMENTUL ÎN VIAȚA PROFESIONALĂ,
ÎN FAȚA AUTORITĂȚILOR ȘI ÎN BISERICĂ

Să găsim o slujbă, dar să o și păstrăm!	283
Scrisoarea de intenție și CV-ul	283
La interviu	288
După angajare	290
Când ai fost avansat	292
În fața autorităților și a tribunalului	293
Politețea și birocrăția	293
Cum ne purtăm ca martor sau parte în procese	293
Cum ne purtăm într-o biserică	294
Ritualul de închinare	294
Cum ne adresăm reprezentanților Bisericii	296
Politețea la superlativ	296
Unele reguli de etichetă în prezența Familiei Regale a României	297

CAPITOLUL 14
CĂLĂTORIILE ȘI DISTRACTIILE

Pe drum	301
De ce ne place să călătorim?	301
Pregătirea bagajelor	302
În tren.	302
Pe vapor	305
În avion.	306
La destinație și înapoi acasă	306
O purtare decentă	306
Românii în străinătate.	307
Impresii din călătorie.	309
Cum ne petrecem timpul liber	309
Jocul, sportul și fairplay-ul	310
Invitații la o partidă	312
La dans	314

CAPITOLUL 15
CADOURILE

Arta de a dăru și de a primi	317
Când și cui facem cadouri?	317
Ce și cum dăruim? Cum primim?	319
Florile	323
Reguli și sfaturi	323
Ocazii în care dăm cadouri	327
Sf. Nicolae (6 decembrie)	327
Crăciunul (25 decembrie)	328
Anul Nou	328
Mărțișorul (1 martie)	329
Floriile.	330
Paștele.	331
Aniversarea (ziua de naștere)	331
Onomastica (ziua numelui)	332
Nașterea și botezul.	332

Căsătoria	333
Aniversările căsătoriei	334
Vizitele	335
Obiectul împrumutat nu este dat!	335
Cărțile	335
Banii	336
Obiecte care nu se împrumută	338

CAPITOLUL 16

BUCURII ȘI NECAZURI ÎN FAMILIE

Nașterea	339
Nașii	339
Botezul	340
Căsătoria	340
Cererea în căsătorie	340
Logodna	341
Trusoul sau zestrea	342
Nunta civilă și nunta religioasă	342
Boala și moartea	347
Cum ne purtăm cu bolnavii	347
Reguli de comportament în cazul decesului	349
Testamentul	351
<i>Indice selectiv</i>	355
<i>Bibliografie</i>	361

Notă asupra ediției a patra, aniversară

La aproape 20 de ani de la apariție (1996), vândut până acum în 300 000 de exemplare, *Codul bunelor maniere astăzi* a devenit, s-ar putea spune, o carte clasică. Faptul că titlul conține precizarea „astăzi“ m-a obligat însă, la această nouă ediție, să actualizez textul. Altfel spus, ediția aniversară a *Codului* a fost minuțios revăzută și adusă la zi.

În anii care au trecut de la precedenta ediție, internetul și telefonia mobilă, ca să numesc doar principalele progrese tehnologice, ne-au schimbat fundamental viața. Cu ajutorul prietenilor mei mai tineri, am ținut seama de aceste înnoiri: am modificat unele capitole, eliminând ceea ce devenise demodat și introducând pasaje sau chiar subcapitole noi. Am intervenit mult, de exemplu, în capitolul 7, „Telefonul – flagel sau binefacere?“ (unde, printre altele, am înlocuit textul despre pager cu unul despre camera foto a telefonului mobil) și în capitolul 8, despre corespondență, al cărui titlu, „Bunele maniere negru pe alb“, a devenit – ceea ce spune tot – „Bunele maniere pe hârtie și pe ecran“; același capitol conține acum un text privind „Rețelele sociale“, în particular Facebook.

Dar viața noastră, și în special viața tinerilor, s-a schimbat nu numai ca deprinderi în urma utilizării zilnice a noilor mijloace de comunicare. Și mentalitățile sunt astăzi altele: se privilegiază naturalețea, spontaneitatea, relaxarea. În plus, anumite comportamente noi (pe atunci) care mi se păreau inacceptabile

în urmă cu 20 de ani (folosirea anumitor englezisme, de pildă) au devenit monedă curentă. Fără să abdic de la principiile de bază ale bunei-cuviințe, pe care le consider eterne, am ținut cont de uzanța și am „îndulcit“ unele norme de comportament. Tot uzanța m-a determinat să adaug în capitolul 12, „De la prima întâlnire până la nunta de diamant“, altminteri un capitol destul de „conservator“, un scurt text despre „uniunea liberă“. Însă m-am bucurat să constat că, exceptând asemenea detalii, bătrânul meu *Cod* își păstrează valabilitatea în ciuda schimbărilor de mentalitate din ultimii 20 de ani.

Mulțumesc Editurii Humanitas pentru această frumoasă ediție aniversară, cu o copertă și ilustrații noi, realizate de talentata Mădălina Răileanu. De asemenea, le sunt profund recunoscătoare cititorilor mei vechi și noi, datorită cărora *Codul bunelor maniere astăzi* își continuă drumul și menirea.

București, martie 2015

Argument în favoarea bunelor maniere

Am trecut de anul 2000, ba chiar și de 21 decembrie 2012 (vă amintiți de profeția maya?) fără să fi venit sfârșitul lumii... Continuăm să trăim într-o lume nebună, având senzația că înnebunim și noi pe zi ce trece. Asistăm îngroziți la imaginile cumplite din așa-numitele zone conflictuale, zone ce se ivesc în cele mai neașteptate locuri de pe glob și se înmulțesc îngrijorător. În discotecă, tinerii dansează pe mese... Alții, care se auto-intitulează „Hell’s Angels“, pornesc noaptea pe motocicletă având la bord casetofoane cu muzică heavy metal, rași în cap sau cu plete, îmbrăcați în bluzoane de piele cu ținte, pe care sunt prinse ecusoane cu capete de mort, în blugi și cizme, oferindu-ne pentru o clipă o imagine de coșmar.

Pe de altă parte, internetul și rețelele sociale în special, accesibile până și de pe telefonul mobil, ne dau posibilitatea comunicării nelimitate, transformându-ne însă, în mod paradoxal, în niște autiști.

Desigur, e vorba de o imagine trunchiată și de o viziune catastrofică a societății în care trăim, dar nu putem să nu ținem seama și de această realitate.

În astfel de condiții, mai merită să ne preocupăm de bunele maniere? N-ar fi mai bine să ne întrebăm dacă ele nu au devenit cumva inutile? Răspunsul e unul singur: buna creștere nu este și nu va deveni niciodată inutilă, pentru că ea îl face pe om să se respecte în primul rând pe sine.

Am încetat oare să avem idealuri, să gândim, să ne cultivăm, să ne temem, să ne rugăm? Avem oare dreptul să considerăm tradițiile ca fiind perimate sau depășite? Fără îndoială că nu. Căci nimic nu e nou sub soare... Iată un vechi adevăr ce nu poate fi negat. Momente încordate în istoria omenirii au mai fost. Ele au trecut... dar bunele maniere au rămas.

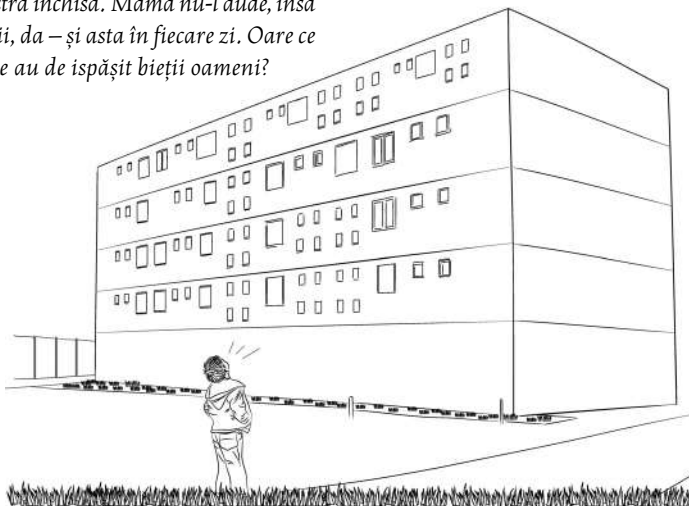
În toate timpurile, oamenii au avut tendința de a se opune legilor impuse de politețe deoarece la prima vedere ele par restrictive și de prisos. Sunt parcă inventate să îngreiească libertatea individului. Dar, după o scurtă experiență de viață, fiecare om este nevoit să accepte că bunele maniere nu sunt deloc inutile; dimpotrivă, ele contribuie la formarea noastră ca „oameni“, la bucuria de a trăi printre semeni civilizați.

Bunele maniere n-au fost adăugate în mod arbitrar unor structuri sociale. Ele au rădăcini într-un sentiment uman profund, care tinde spre o armonie între comportare și etică, între frumusețea caracterului uman și moralitatea sa. Dar omul va învăța să aibă un comportament natural și agreabil, adică o purtare civilizată, numai respectând niște reguli care s-au impus și s-au codificat de-a lungul timpului.

Pornind de la adevărul că fiecare dintre noi este unic și de neînlocuit, putem afirma că orice om are dreptul de a fi respectat. Dar de același respect trebuie să se bucure și cei din jur. Nu spun vorbe goale, am încercat să formulez astfel însuși principiul pe care se bazează această carte. „Codul bunelor maniere“ este alcătuit dintr-o mulțime de legi, de fapt de convenții, având toate un numitor comun: a nu-l deranja pe semenul tău, ci a-l face să se simtă bine în preajma ta. Tot asta urmărește și statul când emite legi și decrete prin care se sancționează diferite delict civile. Oricine a greșit este pasibil de o pedeapsă mai mult sau mai puțin severă, în funcție de gravitatea greșelii. Fie că a furat, fie că a călcat pe iarbă, fie că a traversat strada în locuri nepermise, orice om normal trăiește cu frica de polițistul ce poate răsări lângă el în orice clipă.

La fel stau lucrurile cu legile și regulile din cadrul „Codului bunelor maniere“, dar abaterile de la aceste norme nu sunt sancționate de către autorități. Și totuși codul acesta este adesea respectat cu mai multă strictețe decât legile statului. Explicația e foarte simplă. Dacă pentru delictele legiferate există un singur polițist la zece mii de oameni, să zicem, pentru abaterile de la o comportare civilizată „polițistul“ se află în fiecare om înzestrat cu o minimă doză de bun-simț. Nu există legi care să te pedepsească pentru că râzi zgomotos, pentru că vorbești continuu și foarte tare, pentru că ți-ai învățat copilul să te strige de jos, din stradă (când locuiești la etajul zece), sau pentru că stai nepermis de mult într-o vizită. Vine totuși un moment în care te întrebi de ce nu mai ești invitat în casa familiei X, unde te-ai simțit atât de bine. Vine o zi în care observi că vecinii te salută cu răceală, evitând să-ți vorbească, și chiar propriii tăi copii par jenați de modul în care te îmbraci sau mănânci și în special de faptul că

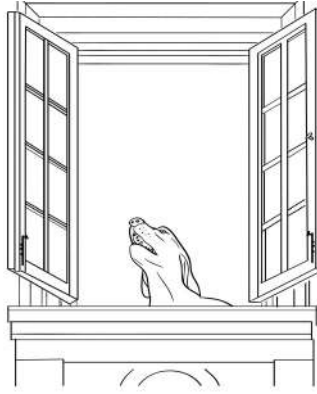
Copilul vrea să-și anunțe mama că mai stă afară și strigă, strigă, strigă... spre fereastra închisă. Mama nu-l aude, însă vecinii, da – și asta în fiecare zi. Oare ce păcate au de ispășit bieții oameni?

vorbești tot timpul... Niciodată nu e prea târziu să înveți ceva bun de la alții, însă cu cât vom învăța mai devreme ce se cuvine și ce nu, ce se cade și ce nu, ce se face și ce nu, cu atât viața noastră va fi mai ferită de surprize dezagreabile. Trăim într-o epocă în care nonconformismul este la modă, dar să nu sărim peste o etapă obligatorie – aceea a cunoașterii normelor conformismului. Picasso nu ar fi ajuns să creeze celebrul tablou „Guernica“ dacă n-ar fi știut mai întâi să picteze în stil clasic.

Buna creștere se dobândește în mai multe feluri. Educația ocupă de departe cel mai important loc. Vom vorbi despre rolul și necesitatea ei într-un capitol separat. Dar buna creștere se dobândește și din mass-media, și chiar din aversiunea noastră față de oamenii cu o comportare dezagreabilă. Învățăm, cum s-ar zice, din „exemple negative“. Când auzim pe cineva spunând bazaconii și-l vedem cum se face de râs, roșim de multe ori în locul lui și ne ferim ca de foc să-i urmăm exemplul. Iată-ne iar în fața noțiunii atât de complicate de libertate. Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, spune câte un tânăr care își pierde nopțile dând petreceri ce durează până dimineața. Acest tânăr este într-adevăr un om „liber – prost-crescut“. Dar nici cei care, la cel mai mic zgomot în apartamentul vecin, bat în țevi sau în pereți nu sunt niște oameni bine-crescuți, pentru că intervin și alte noțiuni ce caracterizează o ființă civilizată: simțul măsurii, toleranța, îngăduința. Toate acestea se învață cu răbdare. Ajungem să înțelegem că o taină a vieții – mult râvnită de însuși Goethe – este *echilibrul*, pe care ni-l dorim cu toții și pe care îl avem atât de puțini. Concluzia? Un om de bună-credință va învăța bunele maniere cu multă conștiinciozitate, ca pe o limbă străină, fără să se jeneze că nu a știut până în acea clipă o anumită regulă de comportament. (De exemplu: a-ți încrucișa tacâmurile în farfurie înseamnă că mai dorești din felul respectiv!)

Cel mai *ineficient* mod de a educa pe cineva este să-i ții discursuri moralizatoare, interminabile și plicticoase. De multe ori oamenii trebuie să treacă singuri prin experiențe-limită. Cât de

Fac ce vreau la mine acasă, sunt un om liber, îmi place muzica... Iar câinele o continuă non-stop – și când nu sunt acasă, și noaptea –, este și el liber să cânte cât vrea!

educativ ar fi, de pildă, dacă tânărului care ascultă muzică rap pusă la maximum, fără să-i pese de vecini, i s-ar pune să asculte de către aceștia, la fel de tare, la aceleași ore, o simfonie de Bruckner sau ceva asemănător! La început va fi nedumerit, apoi revoltat, dar până la urmă va înțelege ce este de înțeles... Sau când asistăm la un spectacol dezagreabil, oferit de un cumpărător nemulțumit care țipă la vânzătoare, să ne gândim că și noi am fost de curând într-o astfel de situație, dovedindu-ne la fel de penibili.

Încă din școală se remarcă „glumeții”, bufonii clasei, indivizii cu tupeu, șmecherii, obraznicii. Este adevărat că pentru scurtă

vreme devin „eroi“, lideri, modele ușor de imitat. Dar un tânăr cu bun-simț va înțelege repede că acest mod de comportament nu este ideal pentru a-ți atrage respectul celor din jur. „Ca să fii om întreg, atâtea sunt necesare“ – spune Geo Bogza într-o carte, iar una dintre condiții este buna creștere.

Bunele maniere mai înseamnă să reziziți unei tentații care te poate transforma din om cinstit într-un hoț. Puțini știu că a găsi un portofel pe stradă și a nu-l preda la Poliție se cheamă furt. Cei mai mulți îl consideră noroc... Hazardul nu trebuie să favorizeze infracțiunea și abaterea de la regulile de bună comportare.

Dacă ești cu adevărat convins că trebuie să fii politicos ori-când și în orice ocazie, înțelege adevărul fundamental cuprins în celebra inscripție gravată pe fațada clădirii de la New College din Oxford: *Manners make man* – comportamentul îl face pe om. Bunele maniere sunt apanajul omului care își cunoaște exact locul în lumea în care trăiește.

CAPITOLUL 1
Introducere
în bunele maniere

Cum au apărut bunele maniere
sau despre obiceiuri

Puțină istorie

Odată cu începutul existenței sale sociale, umanitatea a simțit nevoia unor reguli pe care să le respecte toți membrii dintr-o colectivitate, astfel ca traiul în comun să devină suportabil. În mod paradoxal, aceste reguli codificate și învățate nu limitează libertatea individului, ci, dimpotrivă, o largesc. Știind precis cum trebuie să se poarte în toate ocaziile vieții, omul manierat capătă siguranță de sine, scapă de complexe, este acceptat și respectat de cei din jur; într-un cuvânt, devine mai liber.

Bunele maniere au fost inventate la curțile regale și adoptate de către aristocrație, singura clasă aptă pe atunci să decidă dacă un anumit obicei era necesar și să-l impună. De aceea, în secolele al XV-lea și al XVI-lea, bunele maniere reprezentau un stil de viață particular. O dată cu apariția burgheziei, ele încep să se generalizeze, devenind în zilele noastre norme unanim acceptate. Însă, pe măsură ce societatea evoluează, unele dintre ele se dovedesc anacronice, după cum altele variază de la țară la țară.

Se știe, de altfel, că, pentru a intra în codul bunelor maniere, un obicei trebuie să fie supus mai întâi probei timpului, tocmai pentru că lucrurile se mai modifică. Până și etimologia cuvântului *etichetă*, cu sensul cunoscut de toată lumea, este semnificativă din acest punct de vedere. Oricât de surprinzător ar părea, „eticheta“

(ceea ce se cuvine) are la origine o interdicție! În parcul de la Versailles, grădinarul-șef al lui Ludovic al XIV-lea a așezat inscripții prin care cerea să nu-i fie călcate în picioare peluzele proaspăt însămânțate. Cum aceste inscripții erau adesea ignorate de către nobilimea neatentă și aflată, în paranteză fie spus, în conflict cu regele, bietul om a obținut din partea Majestății Sale un decret care prevedea respectarea „etichetelor”. Astfel, cuvântul a intrat în limbajul curent pentru a desemna o comportare conformă unor norme.

Numeroase obiceiuri nu mai au de mult nici o legătură cu faptele care le-au generat. Cine se mai gândește astăzi, scoțându-și pălăria, că reiterează gestul de ridicare a coifului prin care cavalerii, la sfârșitul unui turnir, își descopereau chipul spre a fi recunoscuți de public?

Țări și obiceiuri

În Franța salata e servită, în mod tradițional, *după* felul principal și se mănâncă cu furculița și cuțitul. În Italia se bea cappuccino *doar* la micul dejun. La eschimoși în cafea se pune sare!

În Germania nu se mai sărută mâna femeilor, dar s-a extins deprinderea de a fi punctual, obicei devenit aproape o obsesie. Acest mic „amănunt” comentat de către un sociolog ar explica, în parte, uimitoarea prosperitate a Germaniei din ultimele decenii... Tot în această țară, cu excepția meselor oficiale și a cazului când există personal de serviciu, invitații contribuie spontan la strân-

sul mesei, la spălatul vaselor – cu simplitate și eficiență, fără ca stăpâna să se simtă jignită.

În Cehia, unde curățenia din apartamente este impresionantă, gaz-

Mahatma Gandhi a fost întrebat odată ce părere are despre civilizația occidentală.

— Cred că ar fi o idee foarte bună... a răspuns indianul.

da are pregătită pentru musafiri o adevărată colecție de papuci comози și ieftini, și nimeni nu se simte șocat că trebuie să se descâlțe.

În Canada, ca și în alte părți ale lumii, există obiceiul de a oferi flori în număr par. La noi, un buchet trebuie să aibă un număr de flori fără soț (se spune că „gazda completează buchetul“) și acest obicei autohton poate duce uneori la situații comice. Astfel, persoana care primește florile, ușor jenată, îi atrage atenția musafirului venit din România care i-a oferit cinci trandafiri că a pierdut, probabil, o floare pe drum...

În America se obișnuiește ca, la masă, să se țină furculița cu mâna dreaptă, în timp ce mâna stângă stă ascunsă vederii, în poală. Văzându-i pe europeni cum mănâncă, mulți americani își închipuie că sunt cu toții stângaci!

În Elveția, seara, pe malul unui râu, într-un loc pustiu, am văzut o fetiță care era neliniștită de faptul că nu găsea o cutie de gunoi în care să arunce ambalajul unei ciocolate – pentru că nu avea *obiceiul* să arunce ceva pe jos.

Obiceiuri bune, obiceiuri proaste

Oamenii au obiceiuri bune și rele. Cum obișnuința este a doua noastră natură, acestea sunt foarte importante atât pentru noi, cât și pentru cei din jur. Dar... bunele obiceiuri respectate cu strictețe ar face dintr-un om un sfânt și dintr-o societate reală o lume utopică. Imaginați-vă o ființă umană care n-ar greși niciodată cu nimic. După părerea mea ar fi un monstru, un robot. Ideal ar fi ca oamenii să știe să-și păstreze cât mai multe deprinderi bune și să le corecteze pe cât posibil pe cele proaste. Dacă avem prostul obicei de a bea zece cafele pe zi și de a fuma cinci țigări dimineața, pe stomacul gol, asta ne privește personal. Vom vorbi aici doar de obiceiurile proaste care îi deranjează pe cei din jur. Nu trebuie să afli dintr-o carte că nu este politicos să faci vizite neanunțate, e de ajuns să te gândești că nici ție nu

ți-ar face plăcere, într-un moment când ai foarte multe treburi, să fii surprins de musafiri, oricât de dragi ți-ar fi ei în alte împrejurări. Și totuși, acest prost obicei de-a intra la cineva cunoscut doar pentru că treci prin fața casei există. Pe timpuri, a face cuiva o vizită neanunțată nu era deloc un gest nepolitic, ci dimpotrivă... dar în alte vremuri oamenii aveau foarte mult timp liber; astăzi, din păcate, nu-l mai au.

Foarte multe obiceiuri proaste apărute la noi se datorează sărăciei. Mă duc în vizită cu mâna goală, gazda nu mă tratează cu nimic; îmi fac loc cu coatele ca să obțin ceva mai bun și mai ieftin într-un magazin; mă îmbulzesc să mă urc într-un autobuz supraaglomerat pe care l-am așteptat o oră. Într-o țară normală, în general, nu sunt pus în situația de a mă purta rău. Autobuzele vin la ora afișată aproape goale în stație, există multe magazine ieftine, iar a duce un mic dar când mergi într-o vizită nu este o problemă. Dar dacă duc flori de plastic cuiva (ca să țină mai mult) voi fi catalogat drept prost-crescut (la noi). Nu la fel în Japonia, unde florile artificiale împodobesc cele mai distinse case.

Obiceiurile se schimbă la un om, și chiar la un popor, ca și hainele. Se păstrează cele frumoase și se înlocuiesc cele urâte. Problema este însă mult mai complicată decât în cazul hainelor, căci e foarte greu să dezobișnuiești pe cineva de un obicei prost. Cum să convingi un intelectual de excepție că el este un „model“ și că nu are voie să apară în public mestecând gumă, de pildă?

Cum să convingi un om care are prostul obicei să promită și să nu se țină de cuvânt (care nu respectă nici măcar ora pe care ți-o fixează pentru o întâlnire) că acest „obicei“ ar trebui schimbat? Mintea șugubeață a românului a inventat chiar un proverb original: „A promite e nobil, dar a te ține de cuvânt e o prostie!“ Întâlnim la tot pasul astfel de situații. Am promis – și ce dacă?

Revolta pe care am simțit-o în tinerețe citind cuvintele rostite de Raymond Poincaré (celebrul avocat, fratele matematicianului) la un proces în care a pledat la începutul secolului: *Nous sommes*

ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère, mi s-a mai estompat. Cred că avea dreptate. Când vom lua lucrurile în serios, și nu *à la légère*?

Oare nu ar fi mai bine să nu promitem dacă nu avem certitudinea că ne putem ține de cuvânt? De ce nu există la noi un proverb care să traducă exact înțeleptele cuvinte nemțești *ein Mann, ein Wort*? Îndrăznesc să afirm că expresia „Cuvântul e cuvânt!” nu a dispărut cu desăvârșire din vocabularul unui om manierat! Ar fi bine să ne-o reamintim când promitem ceva cuiva, nu numai când așteptăm zadarnic răspunsul promis de altcineva.

Ce se înțelege prin bune maniere?

Codul onoarei

Formele de manifestare a politeții pot să difere de la o țară la alta, dar și de la o epocă la alta, în funcție de mediul social și de împrejurări. Esențial este însă *codul onoarei*, care a făcut, la origine, din vânătorul erei paleolitice un om de societate, iar din femeia lui, ceea ce se cheamă astăzi o „doamnă”.

Omul de onoare își respectă cu sfințenie cuvântul dat, are principii morale ferme, noblețe sufletească, stimă față de sine și față de ceilalți, este blând, răbdător, conciliant. Un astfel de om, în adevăratul sens al cuvântului, este agreat de toată lumea. Nu întâmplător un om manierat era acela pe care francezii îl numeau *l'honnête homme*, un om cinstit. În zilele noastre, îl denumim în mod curent „un gentleman”, „un boier” sau, pur și simplu, „un domn”.

Primul om politic din lume trebuie să fi fost primitivul din grotă care și-a înăbușit strigătul anunțând găsirea hranei când a observat că în apropierea lui dormea o femeie cu un copil în brațe. Nu putem ști cu certitudine, oricâtă imaginație am avea, dacă... și-a cerut cumva și scuze!